

**Totivs Ivris Canonici Compendivm, Siue, Brevis Svmma In
Qvinque Libros Decretalivm Sacri Concilii Tridentini
Decretis Accommodata**

In Qva Ivris Canonici Primæ Institutviones, seu Elementa ita traduntur, vt plurima breuiter ac decisiuè explicentur, & Canonum, Glossarum, ac Doctorum receptorum auctoritate communiuntur ...

Axel, Johannes Honorius van

Coloniae Agrippinae, 1656

De Testamento, & ultimis voluntatibus. Titulus XXVI.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61552](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61552)

De Testamento, & ultimis voluntatibus.

Titulus XXVI.

SUMMARI.

- 1 In testamento jure canonico sufficiunt presbyter parochialis & duo vel tres testes idonei & requisiti.
- 2 In testamento ad pias causas sufficiunt duo testes sive presbytero parochiali.
- 3 Manu propria testatoris conscriptum valet, quando pia causa respicit honorem Dei & salutem animæ.
- 4 Item valet si quis committat extremam suam voluntatem dispositioni alterius.
- 5 Imperfectum ratione voluntatis valet.
- 6 Filius familias pro anima sua citra patris assensum aliquid judicare non potest.
- 7 Quando dicitur testamentum factum ad pias causas.
- 8 Testamenti existentia probatur per tot testes quot in actu testandi requiruntur.
- 9 Quando dispositio testatoris est certa, sed vult quis probare erratum aliqua qualitate vel quantitate, sufficit probatio per minorem numerum testium.
- 10 Canonica portio debetur episcopo & certis casibus paracho de relictis factis ecclesie & piis locis & distinguitur in parochialem & episcopalem.
- 11 Parochialis canonica portio de quibus rebus debeat.
- 12 Episcopalis canonica portio debetur episcopo de relictis factis ecclesie cathedrali.
- 13 Item de omnibus relictis factis cæteris ecclesiis, monasteriis capitulis & aliis piis locis, nisi ecclesia sint exempta.
- 14 De relictis factis fraternitatibus non debetur.
- 15 Præterea de relictis factis episcopo contemplatione ecclesie debetur canonica portio cathedrali ecclesie non inferioribus ecclesiis.
- 16 De relictis factis intuitu personæ nihil potest ecclesia petere in vita episcopi.
- 17 De donationibus inter vivos factis ecclesie non debetur episcopo.
- 18 Canonica portio de quibus rebus non deducatur.
- 19 In canonica portione quantitate attenditur consuetudo regionis.
- 20 Piarum ultimarum voluntatem executio & defensio est mixti fori.
- 21 Hæres in expletione judicii defuncti lege representanti negligens quoties moveri debeat.
- 22 Quod si personaliter monitus intra annum post diem monitionis computandum non implet judicium defuncti decurso anno variis pœnis subjicitur hic enumeratis.
- 23 Si testator dederit specialem executores ad ea quæ in testamento reliqui tunc hæres negligens non incidit in dictas pœnas sed datus executor quando officium suscepit cogitur explere ultimam voluntatem.
- 24 Si testamentarius executor officium executionis sibi delatum non suscipit, quid juris sit.
- 25 Testator hæreditatem & legatum aliquando relinquit alicui ut nudo executori & ministro, interdum ut hæredi vel legatario, & quomodo illa differant.
- 26 Commutationes & conversiones ultima voluntatis in aliam rem quam testator voluit sunt auctoritate Papæ & imperatoris.
- 27 Voluntas testatoris per episcopum alterari non potest ubicumque est certa dispositio respectu causæ vel personæ vel loci.

- 28 *Qua regula limitatur quinque modis.* gloss. in Auth. quod sine C. hoc tit. Bald. l. hac consultissima ex imperfecto num. 2. C. eod. & in l. 1. num. 136. C. de sacros. eccl. Alex. in l. si certis sub num. 5. vers. ex his etiam infero C. de pat. Tirag. de privil. pia caus. privil. 2. plures cumulans, nec requiritur quod sint masculi, rogati, inscripti in testamento, aut alia solemnitates juris civilis; Pan. in d. c. relatum el. 1. num. 3. hoc tit. Tirag. de privil. caus. pia privil. 2. 3. & 5. plures cumulans, quia ista sunt de mera subtilitate, & solemnitate juris civilis, quæ in testamentis ad pias causas est remissa; l. 1. & ibi las. post Bart. num. 1920. & seq. C. de sacros. eccl. d. c. relatum el. 2. sed & nullis intervenientibus testibus valet testamentum ad pias causas manu ꝑ propria testatoris conscriptum, quando pia causa respicit honorem Dei, & salutem animæ; si concernat pietatem humanam, qualis est libertas, pulchre Rot. a dec. 74. part. 2. divers. Im. in l. si in qui n. 6. ff. de testa. & c. & ibi Fran. Aret. in 2. col. vers. & licet pro concord. & s. & DD. communiter Tirag. de privil. pia caus. priv. 4. & seq. Alvar. Valasc. consult. 67. sufficitque recognitio testamenti factæ eo modo, quo alia scripturæ recognoscuntur, Rot. divers. decis. 553. part. 1. & decis. 124. part. 2. Put. decis. 18. de fid. instr. attestantes de stylo, & usu Curie l. fin. & ibi gloss. in verb. iudicis, & auth. seq. & DD. C. famil. heretic. Instit. de test. mil. in prim. & ibi gl. fin. & add. & DD. l. milites & ibi DD. C. de test. mil. Item valet testamentum ad pias causas, si quis ꝑ committat extremam suam voluntatem dispositioni alterius, c. cum tibi hoc tit. quamvis regulariter, neque ex testamento, neque ab intestato potest esse voluntas captatoria; § ad ii, qui emancipati, & ibi gl. fin. & add. Instit. de hered. qua ab intest. de ser. Ang. & DD. in l. illa constitutio ff. de hered. instit. & ibi gloss. & DD. Item testamentum imperfectum etiam ratione voluntatis va-
- 29 *Episcopus voluntatem testatoris semel executam non potest commutare aut alterare.*
- 30 *Per statuta civitatum voluntas testatorum commutari non potest.*
- 31 *Male ablata eis quorum fuerunt sunt restituenda.*
- 32 *Qui si inveniri non possunt, sunt ecclesia vel pauperibus tribuenda, secundum providentiam episcopi.*
- 33 *Restitutio male ablatorum est casus reservatus episcopo quando in foro contentioso de eis constat.*
- 34 *Summus Pontifex solet indulgere episcopo ut male ablata convertat in utilitatem certe ecclesia &*
- 35 *Nonnunquam committit compositionem cum eis penes quos reperiuntur legata inserta & usura incerta cum potestate absolvendi.*

NVNC dicendum est, qua solemnitate clericici de peculio adventitio, & profectio in casibus permittis, possint disponere. De solemnitatibus requisitis à jure civili in testamentis traditur in Instit. Imper. hoc tit. Iure canonico in testamento requiruntur, & sufficiunt ꝑ presbyter parochialis, & duo, vel tres testes idonei & requisiti, c. relatum el. 1. hoc tit. reprobata præscripta præscripta consuetudine contraria, c. cum esses hoc tit. & ibi Pan. num. 6. & xj. & seq. & Can. Put. decis. 421. lib. 1. etiam si fiat ad non pias causas, & valet ubique; Pan. in d. c. cum esses num. 8. & plur. seqq. hoc tit. facit Gail. obser. 123. lib. 2. In testamento ꝑ ad pias causas sufficiunt duo testes sine presbytero parochiali, c. relatum 1. hoc tit. Pan. in d. c. cum esses num. xj. & 17. qui sunt de solemnitate non substantiali, sed probatoria testamenti,

ler ad pias causas, *Pan. in c. 1. numer. 2. de suc-*
cess. ab int. est. Contrarium tenet Myns. obs. 28. cert.
 6 §. filius familias † pro anima sua citra patris
 assensum, nisi peculium castrense, aut quasi
 castrense habeat, aliquid iudicare, id est, in
 ultima voluntate relinquere non potest; c.
licet in fin. de sepult. in 6. Dicitur testamentum
 7 † factum ad pias causas, non solum quando
 pia causa hæres est instituta, c. 1. *hoc tit. in 6.*
 & ibi gl. in verb. *pauperes*, sed etiam quando
 legata in testamento relicta absorbent ma-
 iorem partem facultatum, alio instituto hæ-
 rede, l. *Auia §. Titio*, & ibi *Bald. per illum rex. ff.*
de cond. & demonst. l. cum dorem maritus ff. ad l.
Falcid. Rom. in repetit. Authent. similiter in 40.
speciali pia causa int. ult. volun. C. eod. l. in l.
Marcellus num. 34 plures cumulans, & ibi Ioan.
Andr. & Doct. ff. ad S. C. Tribel. pulchre Cas. decis.
5. hoc titul. quia idem fauor debetur mediæ
 personæ, qui debetur illi personæ, ad quam
 finaliter deuenit commodum, *Bald. in d. l.*
auia §. Titio. Omne relictum pro anima dicitur
 relictum pium, etiam si sit relictum con-
 sanguineo pauperi, c. *requisiti hoc tit. glo. 1. in l.*
si quis Titio, & ibi Bart. numer. 4. ff. de leg. 2. Pan.
in rubr. huius tituli num. 9. relictum ecclesiæ,
d. cap. relatum 1. & ibi Pan. num. 7. & Can. gl. 1.
in auth. similiter C. ad leg. Falcid. l. 1. C. de sacro
sanct. eccles. pijs locis, Anchar. in d. c. requisiti n.
1. hoc tit. & Can. pauperibus, Myns. obs. 67. cent.
 5. relictum Deo, vel amore Dei, l. 1. §. *ad mu-*
nicip. & ibi post gloss. in verb. Deo DD. ff. ad l. Fal-
cid. pro male ablati, Felin. in c. cum sit in fin.
post Bartol. & Bald. ibi allegatos de iud. & c. & ibi
Ioan. de Anan. num. 16. ac pro legato conse-
 quendo, etiam si non sit relictum ad pias
 causas, nedum comperunt tres actiones, de
 quibus in §. *nostra* autem constitutis Instit.
 de legat. sed etiam via executiua agi potest,
 §. *illud Auth. de hered. & Falcid. & ibi Ang. Perus.*
num. 57. Myns. obser. 61. centur. 5. plures citans,
Summa in Decretal.

Existentiæ testamenti, & † dispositio testato-
 ris directo, siue per coniecturas probatur
 per tot testes, quod in actu testandi requi-
 runtur, gl. *pen. & fin. in l. cum proponebatur &*
ibi Bart. num. 3. Bald. num. 5. & 6. ff. de leg. 2. l.
fin. vers. fin. C. de Codic. Greg. 15. decis. 81. in
princip. Myns. obs. 98. cent. 4. nam si testator an-
 tequam veniret ad testamentum dixit se
 velle substituere, & postea non substituit,
 non præsumitur, quod per errorem omise-
 rit, nisi ipse postea dixerit se omisisse, vel in
 testamento, vel in alia voluntate dixerit se
 hoc fecisse, d. l. *cum proponebatur, & ibi Bart. &*
Doct. quando autem dispositio † testatoris
 est certa, sed vult quis probare erratum in
 aliqua qualitate, vel quantitate, sufficit pro-
 batio per minorem numerum testium, l.
heredes §. sed etsi notam ff. de hered. instit. & ibi
notat. Myns. d. obs. 98. cent. 4. & sufficit pro-
 bare testatorem dixisse, antequam veniret
 ad testamentum, l. *quories §. 1. ff. de hered. in-*
stit. l. si quis in fundi vocabulo ff. de legat. 1. Bart. in
d. l. cum proponebatur.

De relictis factis Ecclesiæ & pijs locis de-
 betur canonica † portio episcopo, & certis
 casib⁹ parcho, & distinguitur in parochia-
 lem & episcopalem, Parochialis † debetur
 Presbytero parochiali, quando Parochia-
 nus eligit sepulturam in alia ecclesia de fū-
 neralibus, c. *decernit. sess. 25.* & de relictis
 factis ecclesiæ in qua eligit sepulturam, c. 1.
 & c. *in nostra §. talem c. de his, & ibi Pan. num.*
9. de sepult. & de bonis constituti in ægritu-
 dine ad religionem transeuntis cum bonis
 suis dummodo de ægritudine illa decedat,
 nisi eligens sepulturam alibi aut ægrotus
 cum bonis suis ad loca religiosa se transfe-
 rens aliquid presbytero parochiali relique-
 rint, arg. *sumpto à contrario sentio d. c. de his. Pan.*
in c. officij num. 5. hoc tit. quia canonica portio
 debetur parochiali ecclesiæ ex dispositione

Juris, in recompensationem onerum quæ subiiit administrando sacramenta, c. 1. d. c. de iis de sepult. aut satisfactionem injuriæ, quia alibi elegit sepulturam, d. c. in nostra de sepult. respicitque personam defunctam, nec ad territorium coarctatur, & à quacumque ecclesia exempta & non exempta exigitur, Clem. dudum de sepult. debitor autem necessarius legando aliquid suo creditori simpliciter, videtur legasse animo recompensandi l. si cum dotem §. si pater ff. solut. matr. Is qui ad loca religiosa se cum bonis suis in sanitate transfert, de iis quæ locis ipsis contulerit, non cogitur aliquid ecclesiæ parochiali impartiri; quia tunc, cuicumque velit potest sua elargiri, d. c. de iis vers. fin. & potest libere mutare domicilium re & facto, l. domicilium ff. ad municip. c. ubicumque 13. quest. 2. c. significavit de paroch. & alien. paroch. & ibi gloss. 1. & Pan. num. 2. & per translationem domicilii eximit se à Iuribus spiritualibus, in quibus priori ecclesiæ erat obligatus, Pan. in c. ad apostolica num. 2. de decim. & ibi Can. si ab eo qui habet duo domicilia, æqualiter se collocans in utroque, in tertio eligatur, sepultura, ecclesiæ domiciliorum inter se dividunt canonicum portionem, c. 2. in fin. princ. de sepult. in 6. Episcopalis ¶ canonica portio debetur Episcopo de relictis factis ecclesiæ cathedrali, c. requisisti hoc tit. etiam si Testator legando Ecclesiæ expresserit, quod illud velit esse tantum Ecclesiæ expresserit, quod illud velit esse tantum Ecclesiæ, & prohibuerit detractionem portionis canonice debite Episcopo, quia privata dispositio testatoris non potest generalem constitutionem canonis immutare, & nomine Ecclesiæ intelligitur Episcopus tanquam caput, d. c. requisisti §. si ab extraneo, & ibi Anchar. nu. 14. & 13 Can. communiter. Item debetur de ¶ omnibus relictis factis cæteris ecclesiis, mona-

steriis, capellis, & aliis piis locis, etiam si Episcopo fuerit aliquid legatum, c. officij. d. c. requisisti vers. secus autem est hoc tit. nisi ecclesiæ sint exemptæ, aut extra dioccesim sitæ: Abb. antiq. d. c. requisisti in verb. obtinebat. Anch. in d. c. officij num. 9. & ibi Can. Episcopalis enim portio concernit dioccesim & territorium, parochialis personam defunctam, Ioan. Andr. in c. fin. sub num. 6. Anch. in d. c. officij num. 9. hoc tit. aut Episcopo aliquid fuerit relictum hoc expresse, ut maneat data parte contentus, & non capiat portionem de relictis piis locis & legatum agnoverit, d. c. officij. facit l. §. parentibus C. de inoff. testam. Ratio est quia testator non est debitor Episcopo necessarius vel voluntarius, quod portio canonica debetur Episcopo ab ecclesiis, quibus factum est relictum, uti dictum est, ideo si testator aliquid relinquit simpliciter Episcopo, non potest dici quod reliquerit animo compensandi, cum ipse non sit debitor Episcopi, oportet ergo quod modum ponat legato, si vult compensationem fieri, Pan. in d. c. officij num. 4. De relictis ¶ facto fraternitati disciplinatorum sancti Dominici vel sancti Francisci non debetur Episcopo quarta canonica, quia illæ fraternitates sunt meræ laicales & non religiosæ, Bald. in l. si quis ad declinandum §. in omnibus n. 19. C. de epis. & cler. Anchar. in c. officij n. 12. & ibi Can. de testam. Præterea de relictis ¶ facto Episcopo contemplatione Ecclesiæ, debetur canonica portio cathedrali ecclesiæ, non cæteris inferioribus ecclesiis, & piis locis, d. c. requisisti. vers. sed considerandum, est & vers. secus autem facit l. si vero in prin. vers. item quicquid ff. sol. matr. quoniam non est tanta communitio inter episcopum & inferiores Ecclesias, ac alia pia loca, quanta est inter episcopum & ecclesiam catholicam, cui est spiritali conjugio copulatus.

latus, unde quæ acquirit Episcopus, non illis sed isti tantum acquirit, nisi testator exprimat, quod velit illud tantum esse episcopi, non ecclesiæ, quo casu servanda est dispositio testatoris, d. c. *requisisti vers. si ab extraneo*, cum nomine Episcopi non intelligatur ecclesiæ, c. *inter incorporalia de transl. episc. c. 1. de ord. ab eo qui renunc. Episc.* De relicto facta intuitu ꝑ personæ nihil potest ecclesiæ petere in vita episcopi, d. c. *requisisti vers. si vero relinquatur, fact. l. si vero in prin. vers. item quicquid ff. sol. matr.* quia personæ episcopi accedit, l. *in veniunt, §. item non solum ff. de petit. hered.* Generaliter in dubio relicto episcopo ab extraneo præsumitur contemplatione ecclesiæ, à consanguineo vel amico intuitu personæ, nec distinguitur an sit expressum nomē dignitatis vel proprium, d. c. *requisisti, & ibi Pan. n. 7. & 8. & Can. c. quia nos hoc tit. & ibi Can. c. placuit c. pontifices 1. 2. q. 2.* Relictum factum ei qui non potest proprium possidere, ut religioso, acquiritur ecclesiæ, non personæ, c. *statutum 18. q. 1. l. de nobis §. hoc etiam §. seq. c. de episc. & cler. d. c. requisisti vers. fin. ibi qui potest proprium possidere.* Relictum ei, qui potest proprium possidere, nec habet prælationem sive administrationem ecclesiæ, licet alias sit beneficiat⁹, à propinquo vel extraneo præsumitur factum intuitu personæ, & non contemplatione ecclesiæ, d. c. *requisisti vers. fin.* Prælationem autem habetis, qui habet ecclesiam curatam, c. *cum ab ecclesiarum de off. ord. vel aliquam perpetuam administrationem, Abb. antiq. in d. c. requisisti in verb. prælationem.* Administrationem habet, qui obtinet aliquam dignitatem, ministerium, seu beneficium in ecclesia separatum à congregatione, & is qui obtinet temporale administrationem, qualem habent regulares Oeconomi, commendatarii, *Abb. antiq. in d. c. requisisti in fin. & 17 ibi Pan. num. 14.* De donationibus ꝑ inter

vivos factis ecclesiis non debetur episcopo canonica portio. c. 1. 10. q. 3. c. 1. *de stat. Monach. junct. gl. fin. d. c. de iis de sepult. Pan. in d. c. requisisti n. 17. & ibi Can.*

Canonica portio ꝑ non deducitur de iis 18 quæ in ornamentis, vel pro cereis, aut fabrica, luminaribus, anniversario, septimo, vigesimo, trigesimo die, seu aliis ad perpetuum cultum divinum legantur ecclesiis vel reliquis piis locis, c. *fin. b. t. nec de equis & armis pro subsidio terræ sanctæ relictis c. in nostra de sepult.* Hodie de omnib. his & aliis, de quibus quarta non solvitur, si relinquuntur fratribus prædicatoribus vel minoribus debetur quarta, & non ultra, ecclesiis parochialibus, *Clem. dudum de sepult. §. huiusmodi & §. seqq.* Præterea de relictis pauperibus generaliter, vel sine loci determinatione non detrahitur quarta, secus si relinquuntur pauperibus certi loci, *Tiraq. privil. 28. cause p. a.*

In quantitate canonice portionis ꝑ debita 19 tæ episcopo, aut parochiali ecclesiæ, rationalis consuetudo religionis circa mediæ partem, tertiam, vel quartam partem, pro locorum diversitatibus attenditur, d. c. *requisisti in princ. & ibi gl. 1. & 2. c. certificari gloss. fin. in c. cum super de sepult.*

Defensio & executio ꝑ piarum ultima- 20 rum voluntatum est mixti fori, l. *hereditas vers. fin. de petit. hered.* & pertinet vel ad indicem sæcularem, *Pan. in c. si heredes num. 2. & in c. relatum el. 1. num. 2. & 8. hoc tit.* qui eam terminare debet secundum canones in terris ecclesiæ & imperii, sive hæres sit clericus, sive laicus; quia agitur de re ecclesiastica, *Pan. in d. c. relatum 1. num. 2. & 7. & seqq. Ioan. Andr. in c. n. 6. de constit. vel ad episcopum, c. 8. sess. 22. c. si heredes c. Ioannes hoc tit.* licet etiam à testatoribus id contingeret interdici, c. *tua nobis hoc tit. aub. licet testator c.*

de episc. & Cler. daturque optio actori quem iudicem velit adire, Pan. ind. c. relatum 1. in
 21 *fin.* Si hæres † in solutione aut impletione iudicij defuncti, lege representati, fuerit negligens per annum, sufficit vnica monitio, si in minori tempore, quam sit annus, requiritur trina monitio, Bart. in *auth. hoc amplius post gl. in verb. monitus C. de fideicom.* & ibi DD. quæ à iudice debent fieri hæredi personaliter, Ias. in d. *auth. hoc amplius num. 3.*
 22 quod si personaliter monitus † intra annum post diem monitionis computandum non implet iudicium defuncti, decurso anno varijs pœnis subijcitur; nam potest ab episcopo loci, hæredi omnis res, quæ ei relicta est, interdici cum fructibus & emolumentis, c. si hæredes hoc tit. deuoluitur executio ad episcopum, c. nos quidem hoc tit. hæres tenetur pœna dupli si dare distulerit usque adeo ut etiam in iudicium vocaretur, §. item mixta *Instit. de action.* priuatur hæreditate lapsa anno; *Auth. hoc amplius C. de fideicom.* & ibi
 23 Bart. & fusius Ias. nisi testator dederit † specialem executores ad ea quæ in testamento reliquit, quia tunc hæres negligens non incidit in prædictas pœnas, l. multa in princ. ff. de cond. & demonstr. Bart. in d. *auth. hoc amplius num. 6.* testator enim dando specialem executores, videtur voluisse quod de hoc hæres se non intromittat, *auth. de eccles. tit. §. si quis autem*, sed datus executor quando officium suscepit, quia non compellitur acceptare officium executoris in testamento delatum, etiam in relictis ad pias causas, d. c. Ioannes vers. post mandatum susceptum hoc tit. & ibi Pan. num. 3. cogitur explere ultimam voluntatem per diœcelanum, quo nomine venit inferior prælatus habens in loco iurisdictionem, Quia Canones videntur potius ponderare iurisdictionem, quam officium episcopale, Io. Andr. in c. Ioan. n. 9. Pan.

n. 9. & Can. hoc tit. & sede vacante per capitulum, d. c. Ioannes, & ibi Pan. num. 2. & Can. unica vel trina monitione præmissa, per censuras ecclesiasticas, c. tua nobis, & ibi Anch. num. 7. hoc tit. à iudice læculari pignoribus captis, & multa indicta: Bald. in l. 3. nu. 8. C. de procurat. Card. in clem. 1. in 4. quest. in *fin. hoc tit.* lapsa anno poterit exequi legitimus executor, puta episcopus, c. si hæres. nos quidem hoc tit. l. nulli, & Bald. in l. quod pariteribus num. xj. C. de episc. & Cler. ac testamentarius perdit omne lucrum sibi delatum ex testamento; gl. *fin. in d. c. tua nobis hoc tit.* si vero testamentarius † executor officium executionis sibi delatum non suscipit, & nihil ei fuerit à testatore relictum, aut sibi relictum non agnuit, perdit quod testamento meruit, l. post legatum §. amittere ff. de his quib. ut indig. l. tutor petitus §. i. ff. de excus. tut. l. etiam si se pactus ff. de leg. 1. l. 1. §. i. ff. ubi pupil. educ. deb. & potest ei arbitrio episcopi præfigi terminus infra quem acceptare debeat, quo lapsa episcopus potest exequi non expectato anno, Bald. in l. 3. num. 5. C. de procurat. vel si legatum à testatore datum acceptauerit compellere eum ad acceptandum officium: l. deberi l. si te donatum C. de fideic. libert. l. si ea, cuius filiam C. ad l. g. falcid. §. libertas circa *fin. Instit. de sing. reb. per fideic. relict.* quia postquam consecutus est legatum, non admittitur ad excusationem, l. post legatum §. amittere ff. de ijs. quib. ut vndique l. *fin. C. de consir. tut. l. tutor ff. de liber. legat.* nisi paratus sit reddere, d. l. *fin. ff. de consir. tut.*
 Religiosus datus executor post petitam & obtentam licentiam, aut præceptum sui superioris, præcise cogi potest, Zab. in clem. 1. in 4. quest. hoc tit. & anchor. num. 1. & 2. officium executoris æquiparatur tutela. gl. in l. vxoris §. 1. ff. de fals. in verb. adscriptis Bart. in l. tutela la 2. ff. de tut.

Execu-

Executores de suscepta executione coram ordinario rationem reddere tenentur, exemptione & praelatione non obstante. *Clem. 1. hoc tit. & ibi Anch. in 5. notab.*

25 Sapius dubitatur an testator ꝑ hæreditatem vel legatum alicui reliquerit ut nudo executori & ministro, an vero ut hæredi vel legatario, nam fructus super extantes acquirit si sit hæres, §. *fin. Inst. de hæred. qual. & diff. aut legatarius l. si legatarius & ibi glos. 1. ff. de leg. 3. l. à Titio ff. de furt. si sit minister & executor quod superest non expositum penes eum non remanet. l. si quis Titio & l. lucius Titius 2. §. à te peto ff. de leg. 2. c. tua c. Ioannes hoc tit. glos. & Can. in c. religiosus hoc tit. in 6. Item alio hærede instituto nulla datur illis quibus præstatio fieri debet contra eum aut eidem ad relicta contra hæredem actio. sed officium Iudicis, l. filio §. matri ff. de adm. leg. l. lucius §. 1. ff. ad Trebell. Bart. in d. l. si quis Titio post glos. num. 1. & 6. Bart. in l. alio hærede sub num. 3. ff. de alim. & cib. leg. nisi relicta sit pro anima aut ad pias causas l. nulli c. de episc. & cleric. vel in alimenta d. l. alio hærede, quibus casib. habet exercitium actionum pux legatarijs competunt, l. fidei commissi §. Item si quis vers. interdum ff. de leg. 3. Bart. in d. l. si quis Titio n. 3. & ibi Bald. nu. 3. dicit quod nudus dici potest abstractus à commodo & titulo vel abstractus à commodo tantum. qualis repræsentat non se sed alium, l. peto §. mater ff. de leg. 2. ac signa & argumenta ex quibus probatur nudum ministerium ponit Paul. de castro in d. §. à te peto in princ. Imol. nu. 2. Bart. in l. pecunia ff. de alim. & cib. leg. n. 1. & ibi DD. Capra in tract. execut. vlt. volunt. in princ. & in 6. membro Gregor. xv. decis. 544. per totam & ibi annot.*

26 Commutationes, ꝑ & conversiones ultimæ voluntatis in aliam rem, quam defunctus voluit, fiunt auctoritate Papæ, & Im-

peratoris, l. legatum ff. de admin. rer. ad Civit. pert. Solus Papa, & non legatus à latei potest commutare usum illorum, quæ per fideles donata sunt, vel relicta in pios usus certos, *Clem. quia contingit iuxta gl. in verb. sedis apostolica de relig. dom. & ibi Zab. in 10. not. & in 2. oppos. & nu. 12. Bart. in l. legatum nu. 4. ff. de usur. & c. legat. Capel. Tholos. quest. 26. live voluntas testatoris executioni sit mandanda, live semel fuerit executioni demandata, Ioan. de Imol. in l. 1. sub. n. 1. vers. etsi vis tenere opinionem ff. de condit. inst. ex iusta & necessaria causa, & prius quam dictæ commutationes executioni demandantur, episcopi tanquam delegati sedis apostolicæ summarie, & extra iudicialiter cognoscunt nihil in precibus tacita veritate, vel suggesta falsitate fuisse narratum, c. in commutationibus sess. 22. Voluntas ꝑ testatoris per episcopum alterari non potest, ubicumque est certa dispositio testatoris, respectu causæ, vel personæ, aut loci, l. si quis ad declinandum §. fin. autem c. de episc. & cler. l. decuriones vers. fin. ff. de admin. rer. ad civit. pertin. Guid. decis. 556. Zab. in Clem. quia contingit in 9. notab. & quest. xj. de relig. domib. Limita quia ꝑ certis casibus voluntas testatoris nondum executioni demandata potest converti in alium usum auctoritate episcopi, vel proximi superioris causa cognita, vocatis his quorum interest. Primo, quando testator mandavit fieri aliquod opus, quod fieri non licet; l. legatum ff. de vsufr. legat. Secundo, quando testator mandavit ædificium pium ædificari in loco, ubi de facili fieri non potest, tunc Episcopus potest mutare in alium locum, c. nos quidem hoc tit. c. in canonicis, & ibi Gemin. n. 2. 19. dist. l. testamento quidam ff. de cond. & demonstr. Tertio, quando pecunia ad certum usum relicta non sufficit, tunc Episcopus convertit in alium usum, l. lega-*

rum in fin. ff. de administr. rer. ad civit. pertin.
 & ibi Barr. l. fin. ff. de oper. publ. Ioan. de Imol. in l.
 1. sub n. 1. vers. potes concludere ff. de cond. inst.
 Quarto, quando in totum non infringitur
 voluntas, testatoris, sed ex parte alteratur,
 Mohed. decis. 1. de iurepatr. Bald. in l. si testamen-
 tum n. 3. C. b. r. Ioan. de Imol. in l. 1. sub nu. 1. vers.
 subdit etiã Arg. ff. de cond. instit. aut semel exe-
 cutioni data pro tempore non servatur exi-
 gente necessitate ecclesiæ, arg. l. 1. C. de ex-
 pens. Lud. lib. 11. Ioan. de Imol. in d. Clem. 1. vers.
 potes concludere in 1. fall. ut si pecunia relicta
 pro anniversario ad tempus convertatur in
 reparationem Ecclesiæ auctoritate episcopi
 Ioan. Andr. in c. fin. n. 4. b. r. Quinto, quando
 testator reliquit certam pecuniam pro no-
 vo opere, aut capella extruendis in Ecclesia,
 ubi sunt multa talia opera egentia repara-
 tione, neque possit aliunde facile inveniri
 pecunia, tunc auctoritate episcopi potest
 pecunia legata, converti in eorum repara-
 tionem l. fin. ff. de oper. publ. Ioan. de Imol. in d.
 l. 1. vers. potes concludere in 2. fall. Regulariter
 29 Episcopus ꝑ voluntatem testatoris semel
 executam commutare, aut alterare nõ pot-
 est, Clem. 2. in prin. de relig. domib. Ioan. de Imol.
 in d. l. 1. sub n. 1. vers. & si vis tenere opinionem ff.
 de cond. instit. Felin. in c. super his sub n. 1. vers.
 30 item tenet Innoc. de accusat. Per statuta ꝑ civi-
 tatum voluntas testatorum commutari non
 potest, etiam de loco ad locum, quia laici
 non debent spiritualia, vel illis annexa usur-
 pare, Bald. in l. si testamentum n. 3. C. de testam.
 31 Male ablata eis, ꝑ quorum fuerunt, sunt
 restituenda, c. sicut dignum §. eos de homic. c.
 cum tu de usur. c. eam te de jur. jur. c. tua 2. de
 decim. c. quoniam 18. dist. nec remittitur debi-
 tum, sed augetur, si pauperibus distribuatur,
 quod alii ex debito est restituendum:
 c. non est putanda 1. q. 1. c. oblationes 90. dist. c.
 a. 2. & 3. c. elemosyna c. neque 1. q. 5. in yto C.

de solut. si illi quorum fuerant, inveniri ꝑ nõ
 possunt, qui aliena occuparunt, imposita
 pœnitentia propter peccatum, quod con-
 traxerunt, contrectantes res alienas in vitis
 dominis, tenentur eadem ecclesiæ, vel pau-
 peribus tribuere, c. nemo 14. qu. 5. secundum
 consilium, & providentiam episcopi, resti-
 tutio enim male ablatorum, (nisi specialis
 executor à testatore datus sit carens omni
 suspitione ad restituendũ male ablata, qui
 Episcopo præfertur) l. nulli C. de episc. & cler.
 & ibi Bald. Felin. in c. cum sit n. 7. de iudic. &
 ibi Ioan. de Anan. n. 12. in fin. & n. 113. est ca-
 sus ꝑ episcopo reservatus, c. cum sit minus &
 ibi Pan. n. 4. & seq. & Can. de iudic. & c. Clem.
 1. §. quibus & ibi gl. in verb. aliorum, & Can. de
 privileg. Zab. in Clem. 2. §. 1. n. 20. & seq. de pa-
 nit. & remis. quando in foro contentioso de
 male ablatis constat: Felin. in c. cum sit n. 3. &
 n. 6. de iudic. & c. de quibus legit solus Sacer-
 dos in confessione, statur dicto eius, qui in
 foro conscientie restituerit, c. significasti el. 1.
 de homicid. Pan. & Socin. in d. c. cum sit, & ibi
 late Io. de Anan. n. 10. & 13. Interest obligati,
 ut fiat restitutio realiter, & interest episco-
 pi, quia est pater pauperum, nam obligatus
 restituere non dat propria, & sic non potest
 disponere ad libitum suum, sed reddit, quod
 redderetur, debet ergo habere provi-
 dentiam illius, qui est pater pauperum, &
 hoc casu solet ꝑ summus Pontifex indulge-
 re episcopo, ut huiusmodi male ablata con-
 vertat in utilitatem alicuius certæ ecclesiæ,
 vel monasterii. Interdum etiam indulget, ut
 legata incerta, & indistincte relicta, quando
 incertitudo est circa personas eorum, qui-
 bus facta sunt, relicta ad pias causas in cer-
 tum pium ulum convertat: Oldrad. conf. 61.
 nonnunquam ꝑ committit composicio-
 nem cum eis, penes quos reperiuntur lega-
 ta incerta, & usuræ incertæ cum potestate
 absol-

absolventi, *Lap. alleg. 106.* cum super his cum episcopo non possit transigi, *Bald. in l. post decisiones C. de furt. remissive 10. de Anan. in c. cum sit n. 15. de Iudais & c. & ibi Can.*

De successione ab intestato.

Titulus XXVII.

SUMMARIUM.

- 1 Clericorum ab intestato decedentium bona adventitia liberis coniunctis & uxori deferuntur secundum iura civilia & gradum prerogativum.
- 2 Bona peculii profectitii reservantur successori.
- 3 Monacho monasterium succedit.
- 4 Monasterio facta oblatio quomodo probetur.
- 5 Heres dicitur duobus modis, heres sanguinis, & heres hereditatis, jura sanguinis attribuuntur cuilibet successori pro virili jura hereditaria proportionem hereditaria.
- 6 Statutum de hereditate ab intestato aliter disponens quam jus commune ad bona extra territorium sita non extenditur.
- 7 Heres quando timet hereditatem damnosam esse potest curare fieri citationem per proclama. contra omnes creditores ut veniant ad edendum instrumenta debiti ipsi heredi ad hoc ut possit deliberare.

CLERICORVM ab intestato decedentium bona adventitia liberis, coniunctis, & uxori deferuntur, secundum iura, & gradus prerogativam, juxta tradita in *lib. 3. Instit. Imper. tit. 1. & seqq. tit. ad quos me remitto*, & istis deficientibus ecclesie salvo jure Curie, si defunctus clericus erat curialis; patronatus, si erat libertus; & domini si erat ascriptitius, *c. 1. & ibi gl. fin. h. t. l. si quis presbyter C. de episc. & cler. vel homo proprius*

Myns. obs. 23. cent. 2. l. fin. C. in quib. caus. col. cens. dom. accus. poss. Bona peculii profectitii & re-
servantur successori, ut dictum est supra *tit. de pecul. cler.* Monacho & monasterium succedit salva legitima liberis, salvo jure uxoris, & salvo jure aliorum creditorum: *Auth. nunc autem de episc. & cleric. c. cum simus de regul. & c. probatur oblatio facta & monasterio*,
etiam quoad effectum consequendi bona oblata, per unum testem de veritate, & per confessionem etiam incidenter factam, *c. fin. h. t.* Heres dicitur & duobus modis, heres sanguinis, & heres hereditatis, Iura sanguinis attribuuntur cuilibet successori pro virili, jura hereditaria pro hereditaria portione, *l. ut iurisjurandi §. si liberi ff. de oper. libert. §. multis Inst. de success. libert. Bald. in cap. 1. nu. 7. de eo qui sib. vel hered. suis masc. & fem. operatum actionem, d. l. ut iurisjurandi §. si liberi*, & filii inæqualiter instituti in feudo succedunt æqualiter; *c. 1. de success. feud. statutum & de hereditate ab intestato aliter* disponens, quam jus commune, sive sit conceptum in rem, sive in personam ad bona extra territorium statuentium sita non extenditur, *Myns. obs. 19. cent. 5. fuse Rot. divers. decis. 295. per tot. & decis. 304. part. 1.* Illud notandum, quando heres & timet hereditatem damnosam esse potest curare fieri citationem per proclama. contra omnes creditores ut veniant ad edendum instrumenta debiti hereditarii ipsi heredi ad hoc ut possit deliberare quod si creditores sic vocati ad præstitutum diem de suis creditis non doceant sibi præjudicant nec heres amplius ipsis respondere obnoxius est, *Bart. in l. Arist. n. 2. ff. de jure delib. per l. jam §. cum dicitur ff. si cui plus quam per l. falcid. Myns. obs. 47. cent. 2.*